

V lesích nebude ani klacek na opékání buřtů. Co může způsobit přechod tepláren od uhlí na štěpku

[Viktor Votruba](#)

Nejpozději do roku 2033 musí české teplárny [skončit se spalováním uhlí](#). Pravděpodobně to ale bude dříve, protože se jim kvůli vysokým cenám [emisních povolenek](#) už uhlí nevyplatí. Jednou z náhrad je biomasa, zejména lesní dřevní štěpka. S přechodem na ni počítá řada tepláren, i těch opravdu velkých, jako je Ško-Energo v Mladé Boleslavi či papírna Mondi Štětí.

Jenže až se tyhle obrovské projekty kolem roku 2028 spustí, bude to podle energetického analytika Jana Vondráše ze společnosti Invicta Bohemica znamenat vysátí českého trhu s lesní štěpkou. Poptávka po ní může být větší, než budou vůbec schopné české lesy nabídnout. „V lesích pak nebude ani klacek na opékání buřtů,“ upozorňuje s nadsázkou Vondráš. Velké teplárny s větší poptávkou a zdražováním počítají a dodávky štěpky si zajišťují na léta dopředu.

| [Předplatné HN+ je zcela bez reklam.](#)

„Pokud by se realizovaly všechny projekty, které jsou vysoce pravděpodobné až jisté, tak bychom potřebovali více než čtyři miliony tun biomasy ročně. K dispozici jí ale máme kolem 2,6 milionu tun,“ vypočítává Vondráš, jehož společnost již 26 let vytváří každoroční analýzy teplárenského trhu a ob rok analýzy zaměřené na lesní biomasu.

Jiný názor má ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO). Podle takzvaného [Posouzení trajektorií udržitelného využívání bioenergie v ČR](#), které MPO zpracovává, mají české lesy a pole dostatečný potenciál na to, aby teplárenství uspokojily. Rostoucí poptávka podle něj není problém ani v kombinaci s odeznívající kůrovcovou kalamitou. Po ní bude množství štěpky v lesích v následujících letech klesat, protože se budou stromy spíš sázet než kácet.

Společnost Lesy ČR, pod níž spadá 45 procent rozlohy lesů v Česku, předpokládá, že do roku 2028 bude množství dostupné štěpky postupně klesat. „Bude také daleko dražší. To souvisí zejména s přechodem na přírodě blízké hospodaření,“ vysvětluje Eva Jouklová, mluvčí Lesů ČR. Klest už nebude koncentrován na jedné ploše, ale bude více rozptýlený po lese, takže se nevyplatí vyvážet.

Potenciál Česka

Nicméně MPO počítá také s biomasou produkovanou mimo lesní a zemědělskou půdu, jako jsou zahrady, parky či okraje silnic a cest. Mohlo by jít až o dva miliony tun. Jenže podle Vondráše dává ekonomický význam jen využívání lesní štěpky. Ta získávaná jinde, například u cest či v městské zeleni, má význam leda pro lokální kotelny. Není ekonomicky smysluplné ji vozit na větší vzdálenost.

„Ekonomický problém má i biomasa pěstovaná na polích. Je moc drahá. Musíte ji vypěstovat, sklídit, usušit, slisovat, zabalit a někam převézt,“ upozorňuje Vondráš. Takovým způsobem vznikají pelety. „Ty ale v teplárnách skoro nikdo nepálí, protože jsou mimo ekonomickou realitu,“ podotýká Vondráš. Navíc v případě zemědělské půdy je žádoucí, aby část biomasy, jako posklizňové zbytky, zůstávala na polích. Příznivě pak ovlivňuje úrodnost půdy a její schopnost absorbovat vodu.

Podle Agrární komory je obtížné nyní hodnotit, zda by na polích šly ve větší míře pěstovat například rychle rostoucí dřeviny pro teplárenství. „Jsme přesvědčeni, že pole mají sloužit především k produkci surovin pro výrobu potravin nebo krmných směsí,“ dodává mluvčí Agrární komory ČR Barbora Pánková.

A i v lesích je výtěžnost různá, záleží na terénu a způsobu kácení. „Například při těžbách jednotlivých stromů to nemá význam, jen při mýtné (*plošné – pozn. red.*) těžbě,“ říká Vondráš. Potenciál využití biomasy proto podle něj naráží i na ekologické a technické možnosti, jako je zákaz těžby v přírodních rezervacích, krajinných parcích nebo na těžko dostupných a strmých územích.

Dřevní pelety zároveň patří mezi jediné palivo z biomasy, které Česko významně vyváží. Jejich roční export dosahuje přibližně 300 tisíc tun. I tak ale platí, že Česko vyváží jen zhruba pět procent své biomasy. A přeshraniční dovozy jsou minimální. „Česko je v tomto zdroji energeticky soběstačné,“ uvádí MPO.

Těžební zbytky

Přibližně 90 procent celkové spotřeby biomasy tvoří dřevní odpad z těžby, respektive jeho zpracování ve formě štěrky, kůry, pilin, či celulózové výluhy, které vznikají při výrobě celulózy, základní složky papíru.

Podle Vondráše byla v roce 2022 spotřeba středních a velkých českých tepláren, elektráren a výtopen 2,75 milionu tun lesní štěrky. „Z toho 300 tisíc tun byly dovozy ze Slovenska či Polska,“ vypočítává Vondráš. A v posledních dvou letech se podle něj zprovoznilo několik významných zdrojů na biomasu, například v Příbrami, Plané nad Lužnicí, Písku a Kolíně.

„O biomasu bude poměrně velká rvačka a ceny porostou,“ upozorňuje Vondráš. Už dnes se také dřevní štěrka pálí s uhlím, například v Tisové a Komořanech, protože je její přimíchávání ekonomicky výhodné. Na rozdíl od uhlí se za ni nemusí platit emisní povolenky.

Svoz štěrky po silnici se ale vyplatí jen zhruba z okruhu 80 kilometrů. Na větší vzdálenosti už je potřeba přepravovat ji po železnici. Takovou možnost má například mladoboleslavská Ško-Energo, která bude dřevní štěrku vozit z Vysočiny a Šumavy.

Ministerstvo životního prostředí ujišťuje, že spotřeba biomasy by v budoucnu rozhodně neměla být hrozbou pro lesní hospodářství v Česku. „Těžba podléhá striktním pravidlům. Není tedy samozřejmě možné svévolně kácet lesy jen pro účely méně hospodářsky cenných sortimentů palivového dříví, respektive kácet nad povolené množství,“ říká mluvčí ministerstva Veronika Krejčí.

Navíc projekty na spalování biomasy zpravidla čerpají i dotace z programu HEAT Modernizačního fondu, rozdělované Státním fondem životního prostředí. „A v tomto případě jsou všechny posuzovány i z hlediska udržitelného využívání biomasy,“ dodává Krejčí. V Česku se navíc nesmí lesní štěrka vyrábět z celých kmenů, ale vzniká z těžebních zbytků.

Velké teplárny mají dodávky zasmluvněné

Samotní zástupci připravovaných velkých tepláren na biomasu se o její

dodávky neobávají. „Biomasa, v našem případě polní fytopelety a lesní štěpka, je pro nás smluvně zajištěna na dostatečně dlouhou dobu od spuštění projektu tak, aby celý projekt dával smysl,“ uvádí Tomáš Kubín, jednatel společnosti Ško-Energo.

Modernizovaná teplárna bude jedním z největších projektů svého druhu v České republice s odhadovanými náklady 3,6 miliardy korun. Více než 50 procent z toho pokryjí dotace z Modernizačního fondu.

Mladoboleslavská teplárna spálí přibližně 600 tisíc tun biomasy ročně. Kolik z toho bude tvořit lesní štěpka, podle Kubína záleží i na budoucím využití rostlinných fytopelet, které se vyrábí z nejrůznějších rostlinných zbytků po sklizni či zpracování. „Spalujeme je již dnes. Tvoří přibližně 30 procent současného palivového mixu,“ uvádí Kubín. Zatím ale s nimi spalují i uhlí, které by měla nahradit právě štěpka.

Kubín se neobává, že by v Česku měl být v následujících 20 až 30 letech od spuštění mladoboleslavského projektu nedostatek biomasy. „Ale dojde k rovnováze na dlouhodobém trhu. Nové energetické zdroje nebudou moci vznikat bez zajištění paliva. Nikdo nemůže investovat stovky milionů do nového zdroje bez této jistoty,“ říká.

A ještě větší bude teplárenský projekt společnosti Mondi Štětí, která jen na dotaci získala 3,1 miliardy korun. I ten se týká odchodu od spalování směsi hnědého uhlí a biomasy čistě jen na biomasu. Detaily projektu ale společnost zatím nezveřejnila. A do uzávěrky článku se k němu nevyjádřila.

Teplárnici se připravují

Teplárenské sdružení věří, že problém s dodávkami biomasy do tepláren nenastane. „Možná že budeme mít nějaké dva roky, kdy to bude problematické, ale víc ne,“ říká Martin Hájek z Teplárenského sdružení. Spotřebu štěpky by podle něj naopak mohly snížit elektrárny skupiny ČEZ v Hodoníně a Poříčí, které nyní dohromady spalují na 550 tisíc tun dřevní štěpky ročně. Do budoucna firma počítá s kombinací s plynovými zdroji,

které by měly část štěpky nahradit.

A i další teplárny počítají s diverzifikací palivového mixu. Například C-energy v Plané nad Lužnicí začne krom štěpky od roku 2027 spalovat i směsný komunální odpad.

Podle Jana Habarta, předsedy CZ Biom – Českého sdružení pro biomasu, si může Česko pomoci i dovozem z jiných evropských zemí. „Dovážet ji můžeme například z Německa, kde je jí relativně dost a nové zdroje se tam, pokud vím, nestaví,“ uvádí Habart. Na tak velkou vzdálenost by se štěpka vozila po železnici. A dalším faktorem, který podle Habarta může velký zájem po štěpce zmírnit, je změna klimatu a s ní zkracující se topná sezona.